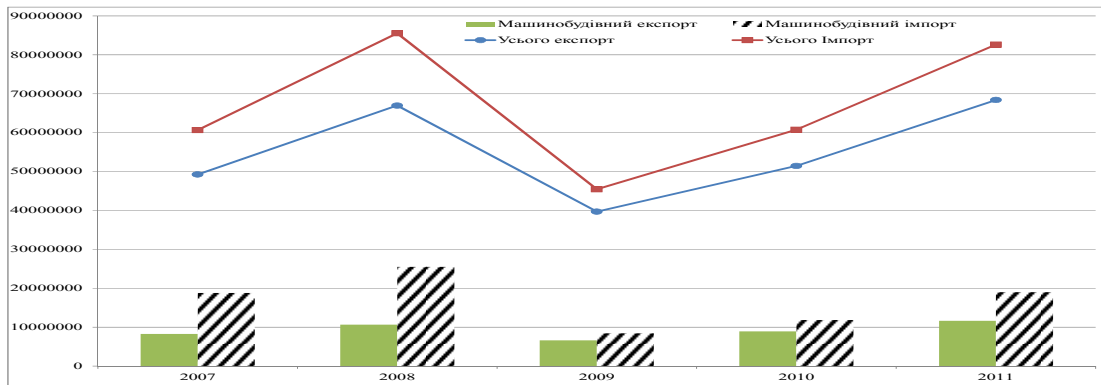

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Складено автором за даними Державної служби статистики

Рис. 7. Динаміка зовнішньоекономічної діяльності машинобудівної продукції за 2007 – 2011 рр.

Динаміка зовнішньоекономічної діяльності підприємств машинобудування наведено на рис 5,6, та 7. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств машинобудування складає приблизно третю частину від всього обсягу зовнішньоекономічної діяльності, але це переважно низькотехнологічні товари, які за кордоном не мають належного попиту, або це продукція переважно тяжкого машинобудування та продукція яка направлена на задоволення попиту у пострадянських країнах.

Висновок. Таким чином можна визначити позитивні та негативні аспекти розвитку машинобудівних підприємств. До позитивних можна віднести: позитивна динаміка обсягів реалізованої промислової продукції (робіт, послуг) за 2005 – 2011 рр.; значні обсяги експорту продукції; значна частка експорту в загальнодержавному обсязі експорту; та ін. Негативні аспекти: низька частка наукоємних галузей з виробництва продукції поглибленої переробки та кінцевого споживання; зменшила до критичних розмірів частку високотехнологічних виробництв, що зменшило попит на власні науково-дослідні та прикладні розробки і стримало розвиток трансферу технологій; імпорт перевищує експорт; та ін.

Основними напрямками подальшого розвитку машинобудівних підприємств повинні стати наступне: розроблення машин і устаткування для впровадження екологічно чистих технологій збору, транспортування, переробки і утилізації відходів, у тому числі побутових, систем контролю стану і захисту навколишнього природного середовища; виготовлення технологічного обладнання для модернізації базових галузей промисловості — енергоблоків теплових електростанцій, котельного та когенераційного обладнання, теплових насосів, котлів та двигунів, що працюють на біопаливі, шахтного устаткування, ресурсо- та енергозбереження, екологізації, автоматизації та підвищення ефективності виробництв металургійної і хімічної промисловості.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Концепція проекту Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року http://industry.kmu.gov.ua/industry/control/uk/publish/article?art_id=66614&cat_id=57966
2. Промислова політика як чинник післякризового відновлення економіки України. – К.:НІСД, 2012. – 41 с.
3. Державна служба статистики <http://www.ukrstat.gov.ua/>

РЕЗЮМЕ

В статті досліджено стан та перспективи розвитку українських машинобудівних підприємств у після кризовий період. Визначено позитивні та негативні аспекти розвитку машинобудівних підприємств на сучасному етапі.

Ключові слова: машинобудівні підприємства, висококваліфіковані кадри, застарілі технології, низька інноваційна активність, інноваційна продукція, економічна криза.

РЕЗЮМЕ

В статье исследовано состояние и перспективы развития украинских машиностроительных предприятий в послекризисный период. Определены положительные и отрицательные аспекты развития машиностроительных предприятий на современном этапе.

Ключевые слова: машиностроительные предприятия, высококвалифицированные кадры, устаревшие технологии, низкая инновационная активность, инновационная продукция, экономической кризис.

SUMMARY

The article investigates the status and prospects of Ukrainian machine-building enterprises in after the crisis period. Positive and negative aspects of machine-building enterprises today.

Keywords: machine-building enterprises, highly qualified staff, outdated technology, low innovation activity, innovative products, the economic crisis.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТА КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ – СПРИЯННЯ СТАЛОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ

Янковський М.А., д.е.н., професор, Народний депутат України, Герой України

Сталий розвиток — одна з основних парадигм сучасного розвитку суспільства. Важливими і поки що достатньою мірою не розробленими є задачі створення систем оцінювання показників сталого розвитку, адаптованих до національних природоохоронних пріоритетів, національної та регіональної екологічної, економічної та соціальної політик; оцінювання екологічності продукції, впливу продукційних систем протягом життєвого циклу на людину та оточуюче її середовище; застосування метрик сталого розвитку до обмеженої, локальної області (підприємства, міста, регіону тощо).

Концепція “сталого розвитку” значною мірою стала продовженням вчення В.Вернадського про **ноосферу**. Теорія і практика засвідчили, що на межі століть вчення про ноосферу виявилось необхідною платформою для напрацювання триєдиної концепції сталого еколого-соціально-економічного розвитку. Узагальнення цієї концепції було зроблено під час всесвітніх саммітів ООН, за участю понад 180 країн світу, багатьох міжнародних організацій та провідних учених, у 1992 році в Ріо-де-Жанейро та у 2002 році в Йоханесбурзі. Нова концепція системно поєднала три головні компоненти сталого розвитку суспільства: економічну, екологічну і соціально-інституціональну.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

Економічна складова полягає в оптимальному використанні обмежених ресурсів та застосуванні природо-, енерго- і матеріалозберігаючих технологій для створення потоку сукупного доходу, який би забезпечував найкращі збереження (не зменшення) сукупного капіталу (фізичного природного, або людського), з використанням якого цей сукупний дохід створюється.

Екологічна складова сталого розвитку має на меті забезпечення цілісності біологічних і фізичних природних систем, їх життєздатності, від яких залежить глобальна стабільність усієї біосфери. Особливого значення набуває здатність таких систем самооновлюватися й адаптуватися до різноманітних змін, замість збереження в певному статичному стані або деградації та втрати біологічної різноманітності.

Соціально-інституціональна складова орієнтована на людський розвиток, збереження стабільності суспільних і культурних систем, зменшення кількості конфліктів у суспільстві. Людина має стати не об'єктом, а суб'єктом розвитку. Вона повинна брати участь у процесах формування своєї життєдіяльності, прийнятті та реалізації рішень, контролю за їх виконанням. Важливе значення для забезпечення цих умов мають справедливий розподіл благ між людьми (зменшення так званого GINI-індексу), плюралізм думок та толерантність у стосунках, збереження культурного капіталу і його розмаїття, насамперед спадщини не домінуючих культур.

Системне узгодження та збалансування цих трьох складових — завдання величезної складності. Зокрема, взаємний зв'язок соціально-інституціональної та екологічної складових призводить до необхідності збереження однакових прав сьогоденних і майбутніх поколінь на використання природних ресурсів. Взаємодія соціально-інституціональної та економічної складових вимагає досягнення справедливості при розподілі матеріальних благ між людьми та надання цілеспрямованої допомоги бідним прошаркам суспільства. І, нарешті, взаємозв'язок екологічної та економічної складових потребує вартісної оцінки техногенних впливів на довкілля. Вирішення цих завдань — найголовніший виклик сьогодення для національних урядів, авторитетних міжнародних організацій та всіх прогресивних людей світу.

Дослідження за напрямками кількісного оцінювання процесів сталого розвитку в контексті якості та безпеки життя людей, впливу сукупності глобальних загроз на сталий розвиток та безпеку країн і регіонів світу, оцінювання стану розвитку інформаційного суспільства в Україні, формування узагальнених показників розвитку інформаційного суспільства проводяться **Світовим центром даних з геоінформатики та сталого розвитку** (World Data Center for Geoinformatics and Sustainable Development – WDC- Ukraine, СІЦД-Україна) Міжнародної ради з науки (International Council for Science – ICSU, МРН), який з 2006 року функціонує в Україні на базі Навчально-наукового комплексу «Інститут прикладного системного аналізу» (ННК «ПІСА») МОНМС України та НАН України та Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» (НТУУ «КПІ»).

Колектив виконавців проводить фундаментальні дослідження і прикладні розробки у сфері узгодження даних різної природи для вимірювання процесів сталого розвитку країн та регіонів в системі соціо-економічних та екологічних координат з метою математичного моделювання вказаних процесів в контексті якості та безпеки життя людей, було запропоновано систему факторів (індексів та індикаторів) і розроблено метрику для вимірювання процесів сталого розвитку (МВСП) з метою моделювання зазначених процесів у глобальному та регіональному контекстах, проведено дослідження впливу сукупності глобальних загроз на сталий розвиток та безпеку країн і регіонів світу. На основі метричного підходу здійснено порівняння закономірностей плину послідовності великих кондратьєвських циклів розвитку світової економіки і С-хвиль системних світових конфліктів та зроблено спробу спрогнозувати плин цих періодичних процесів у ХХІ столітті. Розроблено систему індексів та індикаторів, що характеризують сталий розвиток регіонів України (усіх областей України та міст Києва і Севастополя), виділено перелік основних загроз для регіонів України, запропоновано методологію їх вимірювання та проведено аналіз вразливості до них регіонів України.

СІЦД-Україна збирає та проводить аналіз індикаторів сталого розвитку в глобальному контексті протягом останніх п'яти років. З 2009 року ці дослідження виконуються щорічно за дорученням ICSU. Нижче наводиться рейтинг сталого розвитку для країн ПАЧЕС за 2011 рік:

Таблиця 1.

Рейтинг сталого розвитку країн ПАЧЕС у 2011 році

ISO Країна	Індекс сталого розвитку	Компонента якості життя	Індекс екологічного виміру	Індекс економічного виміру	Індекс соціально-інституціонального виміру	Ступінь гармонізації	Компонента безпеки життя	
								I _{sd}
HR Хорватія	39	2,244	1,003	0,437	0,654	0,647	0,828	1,241
AL Албанія	42	2,193	0,994	0,455	0,706	0,561	0,822	1,199
AM Вірменія	43	2,170	0,847	0,490	0,495	0,482	0,990	1,323
RO Румунія	45	2,149	1,003	0,508	0,621	0,610	0,912	1,145
BG Болгарія	48	2,101	0,965	0,503	0,527	0,642	0,892	1,136
GR Греція	49	2,100	0,950	0,415	0,491	0,739	0,753	1,150
RU Російська Федерация	51	2,096	0,743	0,359	0,498	0,429	0,868	1,353
GE Грузія	54	2,032	0,884	0,517	0,550	0,464	0,930	1,147
TR Туреччина	55	1,997	0,860	0,519	0,480	0,490	0,967	1,137
AZ Азербайджан	64	1,913	0,792	0,470	0,452	0,449	0,980	1,121
UA Україна	69	1,836	0,686	0,255	0,434	0,500	0,745	1,149
MD Молдова	74	1,790	0,695	0,337	0,447	0,421	0,884	1,094

Позиції країн ПАЧЕС у двох основних компонентах (якості та безпеки життя людей) представлено на рис. 1.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

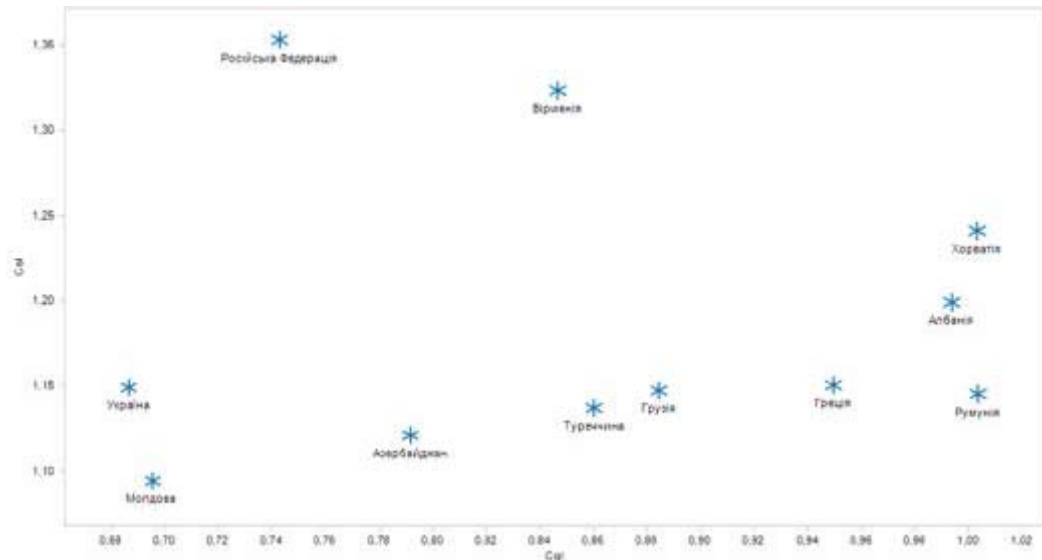

Рис. 1. Країни ПАЧЕС у вимірах якості (C_Q) та безпеки (C_S) життя людей

Повний доступ до звітів з детальним описом методології та аналізом розрахованих даних можна отримати за адресою <http://wdc.org.ua/uk>. Розширена on-line система візуалізації результатів моделювання процесів сталого розвитку розміщена за адресою <http://wdc.org.ua/uk/services/country-profiles-visualization> і дозволяє отримувати дані зі сталого розвитку за окремими країнами та регіонами, порівнювати їх у табличній та графічній формах тощо.

Важливим питанням є розуміння причинно-наслідкових зв'язків між рівнем розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та національною конкурентоспроможністю економіки. Що є першопричиною: впровадження найновітніших інформаційно-комунікаційних технологій призведе до стрімкого зростання економіки чи економічний розвиток генерує ресурс для розвитку інформаційно-комунікаційних технологій? В окремих випадках стверджується що успіхи економічного розвитку, а відтак і конкурентоспроможність країни є результатом, який дозволив підвести на певний рівень розвиток інформаційно-комунікаційних технологій.

В умовах обмеженості грошових ресурсів існує нагальна потреба оцінки ефективності витрат на розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та відповідної державної політики щодо сприяння підвищенню національної конкурентоспроможності, оскільки використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій розглядається як така складова модернізації економіки, що суттєво підвищує комунікативну діяльність. Важливо оцінити не тільки обсяги інвестицій та часовий лаг отримання дивідендів, а й готовність суспільства щодо впровадження певних технологій.

Розвинуті країни мають можливість створювати конкурентні переваги шляхом інвестування в різні напрямки сфери інформаційно-комунікаційних технологій, у той час як країни, що розвиваються часто не мають такої можливості.

Глобальні ініціативи і концепції економічного розвитку (сталий та людський розвиток, соціальна держава, інформаційне суспільство, суспільство знань, тощо) потребують достатньо великої кількості фінансових ресурсів та інвестицій, проте через невідповідність стадій та ступенів розвитку залишаються неочікуваною результативністю та ефективністю витрати цих ресурсів. Неготовність суспільства (нормативно-правове середовище, відсутність досвіду, тощо) може загострити ризики та призвести до неочікуваних наслідків.

Кризові явища, які зараз почали активно проявлятися у економіках різних країн, пов'язують з фазовим переходом і кінцем довгої хвилі. Отже, за кризою приховується потужний технологічний зсув, що означає активний перерозподіл ресурсів та появу нових галузей. За даними експертів, суттєве пришвидшення темпів зростання економіки почнеться тоді, коли всі сфери (освіта, охорона здоров'я, не говорячи про промисловість) будуть повністю комп'ютеризованими. Провідна тенденція – повсюдне поширення Інтернету зі швидким і мобільним доступом до нього. Зміст цифрової архітектури бізнесу – жодного бізнесу або персонального процесу вручну. Таким чином інформаційні технології, що становлять основу шостого технологічного укладу, є катализатором економічного розвитку.

В Україні відбувається два протилежні процеси: деіндустріалізація економіки країни та інтенсивна інформатизація більшості сфер людського життя та діяльності.

Визначні характеристики інформаційного суспільства як моделі, є по суті, ідентичними характеристикам постіндустріального суспільства. Головним чинником суспільних змін стає виробництво та використання інформації, теоретичне знання як вища цінність і основний товар стає чинником формування нової соціальної структури суспільства, а також нових моделей керування. Якщо в індустріальну епоху в умовах капіталістичної економіки вирішальне значення мали власність і капітал, то в інформаційному суспільстві відбувається перехід до обслуговуючої економіки, коли домінуючу роль починає грати сфера послуг, причому послуг передусім інформаційних.

Дбаючи про належний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, інформаційно-розвинені країни вже тривалий час у своїй державній політиці основну увагу приділяють саме доктринальним підходам, що дозволили б відслідковувати і, по можливості, контролювати спричинені ІТ суспільні зміни.

Синтез теоретичних та експертно-аналітичних напрацювань дав змогу сформулювати *доктрину інформаційного суспільства* як теоретико-прикладну модель соціуму. Найрозвиненіші країни світу ще наприкінці ХХ ст. поставили собі за мету системне запровадження елементів цієї моделі.

В площині практичної політики основними її ціннісними орієнтирами є:

- *підвищення національної конкурентоспроможності* за рахунок розвитку високотехнологічних секторів економіки та людського потенціалу, насамперед у високоінтелектуальних сферах праці;
- *підвищення якості життя громадян* за рахунок економічного зростання, надання легкого та загального доступу до інформації, знань, освіти, послуг закладів охорони здоров'я й адміністративних послуг органів державної влади та місцевого самоврядування, а також за рахунок значного розширення можливостей працевлаштування громадян, підвищення соціального захисту вразливих верств населення завдяки широкому використанню інформаційно-комунікаційних технологій;
- *сприяння становленню відкритого демократичного суспільства*, яке гарантуватиме дотримання конституційних прав громадян щодо участі у суспільному житті, прийнятті відповідних рішень органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Висновок. На сучасному етапі розвитку світової економіки ІТ-сфера гармонійно поєднує телекомунікаційні й інформаційні послуги, виробництво засобів інформаційних технологій і телекомунікацій, програмних засобів, електронних інформаційних ресурсів, що робить її чимось більшим, аніж просто однією з інфраструктур і галузей економіки. У сучасних умовах вона має розглядатись як системний, потужний чинник як політичної й суспільно-економічної модернізації, так і соціогуманітарного розвитку країни, створення конкурентоспроможної економіки, забезпечення оптимальних умов людського розвитку, запровадження ефективних демократичних

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА И ГУАМ

процедур. Разом з тим бурхливий розвиток і розповсюдження ІТ спричиняє й значні ризики, пов'язані передусім з інформаційною безпекою держави, а також з інформаційно-психологічною безпекою суспільства та громадян.

СПИСОК ИСТОЧНИКОВ:

1. Шнипко О.С. Конкурентоспроможність України в умовах глобалізації. – Київ, 2009. – 456с.
2. Розгортання фінансово-економічної кризи в Україні у 2009 році: негативні наслідки та засоби їх пом'якшення: Науково-аналітична доповідь/ за ред. акад. НАН України В.М. Гейця; НАН Інститут економіки та прогнозів. НАН України. – К., 2009. – с. 68
3. Новый курс: реформи в Україні. 2010-2015. Національна доповідь/ За ред. В.М. Гейця. – К., 2010. – 232с.
4. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості: аналіт. доп. / Д. В. Дубов, О. А. Ожеван, С. Л. Гнатюк. – К. : НІСД. – 2010. – 64 с.

РЕЗЮМЕ

У статті проаналізовано інформаційні та комунікаційні технології задля сприяння сталому економічному розвитку.

Ключові слова: сталий розвиток, інформатизація, інновації.

РЕЗЮМЕ

В статье проанализированы информационные и коммуникационные технологии для содействия устойчивому экономическому развитию.

Ключевые слова: устойчивое развитие, информатизация, инновации.

SUMMARY

The article analyzes the information and communication technologies to promote sustainable economic development.

Keywords: sustainable development, informatisation, innovation.